

GIÁ BÁO: HAI SỐ 0404

Một năm 6500
Ba tháng 2.100
Một tháng 700

PHÁP và THUỐC-QUA PHÁP

Một năm 7500 Ba tháng 2500
Một tháng 850

HOÀNG QUỐC

Một năm 1500 Ba tháng 500
Một tháng 150

Hàng báo và đăng quảng cáo
theo lệ của trước.

TIENG-DAN

CHỖ-CHUYÊN KINH CHẾ-ĐO
HUYNH-THUC-KHANH

Mỗi tuần xuất bản ba kỳ: thứ BA, thứ NĂM và thứ BẢY
Số 223, đường Đông-Ba, HUE.
Điện-thoại số 62 — Đánh giây thép: TIENG-DAN HUE

DÉPOT LÉGAL
(DIRECTEUR GÉRANT)
Quản lý
TRAN-DINH-PHIEN

Người sống nhờ
hoàn cảnh xã hội

BÁO-GIỚI VỚI HOÀN-CẢNH XÃ-HỘI TA

Người đời sống trong hoàn cảnh, cũng như con cá trong nước; cái hoàn cảnh bao bọc mà mình hô hấp không khí để sống đó, tức là cái sức mạnh ngầm ngầm chi phối cá người và việc mà không mấy ai và việc gì thoát hẳn ra ngoài phạm vi ấy được.

Bởi vậy nên những kẻ đang thương, bị cái hoàn cảnh ấy xoay trở, vùi lấp, đè nén làm trò rối mà không tự biết để đánh; đến những kẻ có tài trí lỗi lạc, kiến thức cao rộng, mà đã sống trong hoàn cảnh nào thì nào tằm di truyền, nào phong tục tập quán, nào địa lý khí hậu, cho đến trăm ngàn cái trạng huống sanh hoạt trong xã hội ấy, ư n hằm dằm thêm, mà cái người gọi là phi thường xuất chúng kia, đều có khác người đi nữa, cũng chỉ so với hàng cá mà một loài cá có loài hơn chút ít, chứ không phải vượt hẳn ra ngoài hoàn cảnh ấy mà sống một hoàn cảnh được.

Bằng theo lẽ trên, tôi muốn nói báo giới ở hoàn cảnh xã hội ta.

Báo chí ở thế giới ngày nay, người ta đã công nhận là một vật cần thiết trên đường sống của xã hội nhân quần, vậy đời sống của báo giới cũng không tránh khỏi cái công lệ chi phối với sức hoàn cảnh, đến đó không ai chối cãi được.

Ở một xã như hoàn cảnh xã ta, mà cần cho báo giới phát đạt không phải là việc dễ dàng. Không nói về qui luật và quyền hạn bố buộc, chưa được hưởng cái quyền tự do ngôn luận chút nào, nên phần đông bị cái nạn echê không nhấm mồi; mà cho chí những tờ báo gắng gượng duy trì cái đời sống cũng sống trong một cách cay chua:

1/ Quốc dân đến 70, 80 phần trăm thất học, không đọc được báo quốc văn. Báo có xuất hiện bao nhiêu cũng chỉ nằm ở tay người đọc. Trong nước có trên 20 triệu dân mà tờ báo nhiều người đọc nhất không đầy 10 ngàn, tức là ngàn người mới có 1 người đọc. Người đọc ít thì tờ báo dựa dẫm mà sống?

2/ Một giá đất nhỏ nhỏ, các phương diện chính trị, kinh tế, công nghệ, mỹ thuật, đều là nhò nhò nhò nhò; mà cho đến về phương diện văn học quanh năm cũng chỉ nghe bàn qua tít lại có một chuyện Kịch, thì tờ báo lấy tài liệu

đâu mà làm cho có vẻ xuất sắc? Rút cuộc những tin tức trong xã rành rành chuyện thông thường; tờ báo A cũng như tờ báo B không có vẻ gì mới đủ đâu khởi hứng thú của độc giả.

4/ Tờ báo giữ tư cách đúng đắn cũng chỉ dịch thuật học thuyết và lý tưởng đồng tây để du nhập nhàn nhàn. Nhưng thế món đó, không cần được chỗ sở thích của độc giả, mà nhiều người đọc sanh phản lại không hiểu nữa.

4/ Vì những cơ trên nên buộc nhà báo phải nghiền ngẫm tâm lý của độc giả, chỉ đưa ra những tin thuyết ngắn, tiểu thuyết dài, cùng chuyện phong tình, chuyện kiếm hiệp, cho đến liên phát này nọ, dần dần biết là không bỏ ích cho ai, nhưng được có kẻ đọc mà sống.

5/ Tờ một bước nữa thì bỏ hẳn trọng; có động nhò, dờ xa với thực tế mà đọc nghe sướng tai, chăm vào chỗ ngứa, cũng được một số hoan nghinh, tuy biết tình thế khó khăn, báo ra gần trước mà tuần sau bị chết cũng có lắm.

Ngoài cái cảnh khó sống trên thì duy có cách tán hạo khen xâng, nương vào phái nào có thể lực để nuôi cái đời sống vô ý thức, vô mục đích. Báo giới ở trong hoàn cảnh như vậy, dẫu có nhà đại văn hào đại hùng biện mà sống trong xã hội này, cũng khó bề hoạt động. Đó là tình cảnh hiển nhiên.

Ký giả nói thế, không phải có ý hời hợt cho nhà viết báo dễ bèn ở xã ta, song trông cho làng báo tự biết cái cảnh của mình mà bớt cái dạng lên mặt ư là nhà viết báo; và phải biết xã hội hiện thì tờ báo không tự cao một mình được. mà có năng cao là nhờ động lực của quần chúng.

X. X.

3 người nằm ngủ ở đường xe lửa bị nghiền nát như !

Theo ĐÔNG-PHÁP, hôm 15 Octob, 3 người dân (tên ở làng Thanh hà, tỉnh Phú thọ (Bắc-ky), là Kỳ, Mai, Bách, đi tuần lán rồi nằm trên đường xe lửa ngủ, bị chuyến xe nhỏ hạng 3 Yáo bảy về cán nát như ! Kỳ và Mai bị bẻ gãy chết khi nào, còn Bách bị nát hai chân và xe tai nằm đầu hết ra xa hơn một thước, song chưa chết. Hiện Bách nằm nhà thương cũng đợi thỉnh chết thôi.

CHUYÊN ĐO

Lại chuyện cụ Hàn

55 trước đã nói chuyện Hàn lâm viện, thì nay cũng kể vài chuyện về các ông Hàn cũng hơi buồn cười — mà các ông Hàn này là Hàn lâm viện Pháp chứ không phải bên mình đây.

Một ngày kia có người dân bà không biết chữ mượn một cụ Hàn viết hộ cái thư. Cụ Hàn ta viết xong, đưa người dân bà ký tên rồi, nhón nhón khuôn giấy trắng còn ở dưới, cụ Hàn bèn nói:

— Có cái bài văn gì nữa không ?
— Có chứ.

— Vậy bà nói đi tôi sẽ viết.

— Phần cụ tôi biết rằng anh trong học thư có «phổ» gì về Pháp tự, thì xin miễn chấp.

Mượn một cụ Hàn viết thư, mà còn sợ có cái «phổ», thì người dân bà kia quả chán thê. Người ta thuật lại chuyện này mà cho người dân bà ấy là không biết cái người mà mình mượn viết thư. Nhưng biết đâu... biết đâu vì bà ấy biết ông kia là một cụ Hàn, nên mới có mấy lời tai hại ấy. Vì người ta còn là một chuyên gia, chuyên này lại không cho cái chữ của người dân bà kia là có lý.

Một ngày kia cụ Hàn lâm viện Ernest Renan, một nhà văn tiếng tăm lừng lẫy hải ngoại, thì bị 79, tiếp một bọn đồng viện cũng là một văn sĩ trẻ danh. Cụ Hàn này đến nhà với cụ Renan:

— Ông ơi, tôi phải có một bài văn, bạn hãy tưởng tượng mà xem: một miếng giấy viết của tôi, chỉ có 3 dòng chữ mà người ta mua đến giá đến 50 ngàn ! Ngồi ở ngoài chợ !

— Chuyện ấy tôi biết mà, Renan trả lời.

— Ông bạn biết chữ thế ?

— Có gì đâu, chỉ người mua đó chấp là thôi đấy.

— Ông mà mua một tờ (tờ A) cho biết bao nhiêu tờ (tờ A) với chữ «Renan» cuối mà trả lời !

— Anh có biết vì sao tôi lại có lòng trả giá lớn để mua cho kỳ được mảnh giấy 3 dòng chữ ấy không ? Là vì miếng giấy có 3 dòng chữ mà anh đã phạm hết 2 «phổ» Pháp tự về một «phổ» về dân tộc Anh-Lê-ty-chu, cũng chẳng được lắm một tờ giấy của anh, thì anh đã cho chúng mua được mảnh giấy 3 dòng chữ thì còn gì cái lòng ham mê kia ? Tôi nói mà.

Đó là một chuyện cười cụ Hàn bên Pháp, mượn cụ Hàn ta nói chuyện, danh tiếng khắp nước. Còn nói cái mấy người «Hàn» bên ta, mấy người Hàn không cần biết chữ...

Lạc-nhân

Lại nạn lụt !

Ngoài Bắc bị lụt ! Trong Nam bị lụt ! Tráp chánh phủ đương tìm đủ phương pháp để cứu giúp, dưới thì các nhà từ thiện hảo tâm quyên trợ nhiều ít trong cơn đồng bào bị nạn, hiện cuộc cứu tế đương tiến hành, thì ở Trung kỳ nay cũng bị nạn lụt !

Như tin T. D. đăng số vừa rồi thì đường sá ở Hatinh vào Phanrang nhiều nơi bị hư hỏng, nhất là tỉnh Phú yên, hạt Tây hòa, mùa màng bị thiệt hại nhiều. Còn hoa màu các tỉnh khác, những nơi đã gặp rồi, mong khỏi thiệt, còn những nơi chưa gặp và lúa đương trổ, nghe cũng hơi nhích.

Cái nạn đói và tai trời và đất, rõ không chứa xù nào. Báo trời già càng cay nghiệt nhè !

Cứu giúp kẻ bị nạn, ấy là nghĩa vụ !
Cứu giúp đồng bào bị nạn ngoài
Rào, là đều không lẽ làm
ngơ !
Hãy tùy của ít nhiều, bỏ ra cứu
giúp nhau !
Ai là kẻ hàng tâm hàng sắn !

Kết quả cuộc bầu cử hội viên địa hạt ở Pháp

Paris, 18-10 — Theo tin sau đây của bộ nội vụ Paris thì kết quả cuộc bầu cử hội viên địa hạt như sau đây :

Về hội đồng tư pháp :

Đảng Cộng sản trước 10 ghế nay 41 ghế.

Đảng Xã hội S.F.I.O trước 63 ghế nay 626 ghế.

Đảng Cép Uên Xã hội trước 568 ghế nay 520.

Đảng U.R.D (Cộng hòa dân chúng) trước 231 ghế nay 240.

Đảng Cép Uên tự lập trước 141 ghế nay còn 119.

Cộng hòa tả đảng trước 241 nay còn 207.

Đó là kết quả mấy chính đảng lớn, còn các đảng liệt vật nhỏ thì tăng thêm 1 và giảm, đáng chú ý một vài ghế.

Về hội đồng tư pháp (Conseils d'Arrondissement) thì tại đảng cộng sản :

Đảng Cộng sản trước 23 ghế nay được 66 ghế.

Đảng S.F.I.O trước 225 ghế nay được 309.

Đảng Cép Uên Xã hội trước 581 ghế nay còn 544.

Đảng Cép Uên tự lập trước 147 ghế nay còn 119.

Cộng hòa tả đảng trước 215 ghế nay còn 227 ghế.

Đảng U.R.D trước 331 ghế nay được 391 ghế v.v...

Thế là phải là vấn đề địa vị tư pháp và chiến tuyến binh dân vẫn vững chắc vậy.

SỐ CHẾT VÀ DỊCH TẬT Ở BẮC LÊN ĐẾN 2.006 NGƯỜI

Số chết và dịch tật ở Bắc đến hôm 18 Octobro tăng lên 2.006 người !

Hôm 15 Octobro, tại Hải-đương có 28 người chết, bệnh, 14 người chết.

HỘI NGHỊ CÁC NƯỚC KÝ HIỆP ƯỚC CHÍN NƯỚC

Bruxelles, 17-10 — Những nước ký hiệp ước chín nước — hay hiệp ước Hoa-không-đến — Nhật định sẽ họp tại Bruxelles, ngày 30 10 sắp đến. Nước Mỹ đã nhận lời tham dự.

Vì hiệp ước Westminster vừa rồi, nên chính phủ Mỹ phải gọi giấy mời các nước Anh là thuộc quốc của Anh là Ấn Độ, G-a-nê-đi, Nam phi, Ô-đi-ly, Tân tây lan (Nouvelle Zélande).

Có lẽ sẽ mời cả nước Đức và nước Nga tham dự nữa.

Trong chính giới nước Mỹ, người ta mong rằng nước Nhật và nước Ý sẽ tham dự hội nghị này.

NGHỆ NHẬT SẼ KHÔNG DỰ

Đông-kinh, 17-10 — Báo Nhật « Asahi Shimbun » về những lý do khiến cho nước Nhật sẽ từ chối không đi dự Hội nghị Bruxelles :

1/ Sự hành động của nước Nhật ở nước Tàu, là một sự hành động tự vệ chính đáng.

2/ Nước Nhật vẫn không hiệp tác với Quốc liên, mà Hội nghị Bruxelles lại dự Quốc liên đã xuống.

3/ Nước Nhật tự tuyệt sự can thiệp của những nước ngoài vào việc riêng của từng địa phương.

4/ Nước Nhật cho Hội nghị Bruxelles là vô ích, bởi vì từ tháng juillet đến giờ,

Quốc-Tê Liên-Minh

(Tiếp theo và hết)

IV) Cách cơ cấu và sự ứng dụng về việc điều giải của Quốc liên

Theo cách cơ cấu của Quốc liên, chúng ta xem ra ngay là một cái tổ chức dễ mưu lợi ích cho bọn Đế quốc Chủ nghĩa. Theo lịch sử mà xem xét cái thành tích hoạt động của nó, chúng ta lại càng hiểu rõ cái thành tích đó hơn nữa. Sự hoạt động của Quốc liên vốn có nhiều phương diện, xã hội, kinh tế, tài chính cũng đều có cả, nhưng trọng yếu nhất là cách điều giải việc rắc rối quốc tế. Chúng ta chỉ đứng về mặt này mà quan sát sự hoạt động của Quốc liên, thì mới nhận rõ cái bản chất của Quốc liên.

Đặc cơ cấu của việc điều giải. — Trước khi khảo sát công việc điều giải của Quốc liên, chúng ta phải hiểu rõ bản pháp luật căn bản của Quốc liên, đúng để điều giải việc rắc rối Quốc tế ra thế nào đã. Theo Minh ước của Quốc liên, từ điều thứ 19 đến thứ 17 (trừ điều thứ 14 ra ngoài) đều có qui định những nguyên tắc và phương pháp điều giải. Đại khái những chủ yếu bên trong như sau đây :

1) Các nước hội viên Quốc liên, ai nấy phải tuân trọng, bảo trì đất đai trọn vẹn và quyền chính trị được

lập, để ngăn ngừa sự xâm lược bề ngoài, như rồi bị xâm phạm thì Viện Hành chánh phải đặt kế hoạch và phương pháp đối phó ngay (điều thứ 10). Tuy theo cuộc chiến tranh mà Quốc liên phải dùng phương pháp tương đương để bảo trì cuộc hòa bình ở giữa các nước (điều thứ 11). Đây là về mặt nguyên tắc mà qui định, các nước hội viên ai nấy phải tuân trọng vạ toàn đất đai để phòng chỉ cuộc chiến tranh bùng nổ.

2) Nếu phát sinh ra việc tranh chấp ở giữa các nước hội viên, mà xem bề quyết liệt thì phải đem việc ấy ra giữa công cộng xử đoán, lấy pháp luật giải quyết, hoặc do Viện Hành chánh thẩm tra. Trong 3 tháng, sau khi công đồng giải quyết, hoặc Viện Hành chánh thẩm tra, thì không được do dự mà gây ra chiến tranh điều thứ 12.

3) Một việc tranh chấp, nếu về mặt ngoại giao không thể giải quyết được vuơn tròn, mà có thể lấy pháp luật giải quyết hoặc do công đồng được thì lấy pháp luật giải quyết hoặc do công đồng, nước hội viên nào đã tuân thủ lời tài phán hoặc lời phán quyết thì không thể do dự mà gây ra chiến tranh.

4) Những việc tranh chấp, nếu không chiến theo điều khoản đã định trên là đem ra công đồng lấy pháp luật giải quyết, thì giao cho viện Hành chánh thẩm tra giải quyết. Khi không thể giải quyết được, viện Hành chánh phải phải từ báo cáo nói rõ sự thực của việc tranh chấp và nhận lời kiến nghị là công bình, thích đáng. Nước hội viên tuân theo lời báo cáo và từ kiến nghị không thể do dự gây ra chiến tranh.

5) Nước hội viên nào không tuân theo ba khoản đã qui định trên mà gây ra chiến tranh, thì Quốc liên dùng tài chính và kinh tế chế tài ngay, và đồng thời Quốc liên cũng các nước hội viên lập kiến nghị chế tài về mặt quân sự (điều thứ 16).

6) Nếu một nước hội viên cùng một nước không có chung lời tài thời nhau. Quốc liên phải đem đến và chiến theo qui tắc đã định trên mà xử. Nếu sự tuyệt Quốc liên và cùng nước có chung lời tài chiến thì Quốc liên lập tức dùng cách chế tài để qui định (điều thứ 17).

Theo cách qui định việc điều giải của Quốc liên; mà xem, thì thấy rõ Quốc liên chỉ có thể diễn biến cuộc chiến tranh chậm bằng ra thôi, chứ tuyệt đối không ngăn trở được cuộc chiến tranh. Vì sao ? Vì ý nghĩa của mấy điều văn trên từ Minh ước không được chính xác, chứ không lòng, thì tức là chậm chạp, và lại bọn Đế quốc chủ nghĩa có thể tự tuân theo mấy điều khoản đó mà làm trọn nghĩa vụ của nó.

Việc Trung Nhật và vấn đề Ý A. — Từ ngày thành lập đến nay Quốc liên đã xử qua nhiều việc rắc rối Quốc tế, như vấn đề Silesie, việc Corfen, nhưng kỳ trọng trọng yếu nhất là việc Trung Nhật xung đột, và vấn đề Ý A chiến tranh. Nhưng không một vấn đề nào xử trí được công bình cả. Năm 1931 sau khi Đ. Q. Ch. Ng. Nhật cướp

(Xem tiếp trang 3 mặt B)
Cao Triều Phát

